

ARATÓ LÁSZLÓ ÉS A PÁRHUZAMOS OKTATÁS VILÁGA

„Nem csak a halott szerző a jó szerző” – idézhetjük Arató Lászlót, aki 2016. április 26-án tartott előadást a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárban. A Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely szervezésében tartott továbbképzésre több mint 60 könyvtáros, pedagógus, érdeklődő gyűlt össze, hogy meghallgassa Arató László - a Magyar tanárok Egyesületének elnöke - érdekes előadását a kötelező olvasmányok taníthatóságáról napjainkban.

Az előadó bevezetesként felhívta a figyelmet, hogy az irodalomtanítás és az olvasóvá nevelés között olyan konfliktus húzódik, ami a mai oktatás keretein belül nem talál feloldásra, külön módszereket, ötleteket igényel a pedagógus részéről. Míg az irodalomtanítás meghatározza, „megköti”, milyen művek jussanak el a gyermekekhez, addig az olvasóvá nevelés lényege a szabad választás, vagyis annak a könyvnek, gyerekeknek főleg regények kiválasztása, amelyeket ők maguk, szükségleteiknek megfelelően olvasnak szívesen. Szintén konfliktust eredményez az irodalomtanítás kronológiai sorrendben való haladása, kezdve Homérosz, Zrínyi nem egyszerű műveivel, bezárólag a kortárs írók regényeivel. A statisztikák szerint a legnépszerűbbek a külföldi kortárs szerzők művei, vagyis általuk könnyebben meg lehetne szeretetni az olvasást a gyermekekkel, ahelyett, hogy elriasztanánk őket olyan művekkel, melyek értékére később kellene felhívni a figyelmet.

2003-ban a magyar olvasási szokások körében végeztek felmérést, vajon melyek a legkeresettebb könyvek a fiatalság körében. Ekkor a klasszikus magyar írók, Mikszáth, Móricz kötetit tartották a legnépszerűbbnek. 2008-ra, röpké 5 év alatt következett be az óriási fordulat. A külföldi kortárs írók regényei messze túlszárnyalták a klasszikusok olvasottságát, és ez a folyamat egyre jobban erősödik. A változás hozta magával azt a fontos dilemmát, ami megosztottá tette a szakemberek körében is a tanítás módszereinek alakítását: vagyis mi a fontosabb, a mennyiségi, vagy a minőségi olvasás?

Arató László életkorokhoz kötötte ennek a megítélését, vagyis 6-8. osztályban egyértelműen a mennyiségi olvasásra fektetné a hangsúlyt. Kezdetekben mindegy, mit olvas a gyerek (persze észszerű keretek között), de olvasson sokat! Az előadó szerint középiskolában kellene nagyobb hangsúlyt fektetni a klasszikusok oktatására, viszont az arányokra itt is figyelni kellene, 1/3 része lenne a műveknek a kötelező, 2/3 pedig a kortárs irodalomból választott, a diákok körében népszerű művekből tevődne össze. Véleménye szerint a kronológiai sorrendben való haladás sem tesz jót, nem segíti az olvasóvá nevelést, vagyis azt, hogy Homérosz művei megelőzzék Mikszáthot, alapvetően poszt-szocialista maradványnak tartja. Csupán 2 évig tanítana kronológiai sorrendben, a felsőbb korosztályokban, vagyis 7-8. osztályban vezetné csak ezt be.

Szintén felmérések ezrei mutatják, és a sajtó is sokszor ettől zeng, hogy a szövegértési megméréstéseken diákjaink egyre rosszabbul szerepelnek. A legrosszabb eredmények a 7-8. osztályosok körében születnek, Arató László felhívja a figyelmet, lehet nem véletlen, és köze van a jelenségnek ahhoz, hogy ezekben az évfolyamokban vezetik be az irodalomtörténet tanítását. Az 5-6. osztályban még átlagosan teljesítő fiatalok az elkövetkező években jelentősen romló tendenciát mutatnak a szövegértés terén. Több pontban sem tartja megfelelőnek az előadó a kerettantervet, pl. hogy 7. osztályban regényolvasásra mindössze 8 órát írnak elő, ebből is négyet Mikszáth Szent Péter esernyőjére szánva. A Kőszívű ember fiait, amit a diákok 60%-a el sem olvas, nem tartja alkalmasnak a szövegértés fejlesztésére, természetesen nem a tartalma miatt, hanem nyelvi okokból kifolyólag.

Helyette alternatívákat ajánl, kézzelfogható és ésszerű ötleteket, hogyan lehetne az oktatást eredményessé, a diákok által megszerethetővé tenni.

Kölcsönösség elve: megkérdezni a tanulókat is, mit javasolnak kötelező olvasmányok. „Szövetséget” kötni velük, hogyha ők elolvassák az általunk ajánlott művet, mi is elolvassuk azt, amit ők javasolnak. Így létre lehet hozni egy olyan bizalmi kapcsolatot, ami alapból egy pedagógus-diák együttműködést csak még eredményesebbé tehet, mellette beleláthatunk az ő világukba is, ami az olvasóvá nevelést jelentősen megkönnyítheti.

Három kategóriát különböztet meg Arató László a kötelező olvasmányok körében a kölcsönösség elvén alapulva. Első kategória a tanár által választott kötelező olvasmányok köre lenne, pl. János Vitéz, Pál utcai fiúk, stb. Második kategóriába közösen választott műveket sorol, amiket a diákokkal együtt lehetne beilleszteni az órák tananyagába. Majd a harmadik csoportba egy érdekes, közösségfejlesztő módszert javasol: az osztályt két csoportra osztaná, akik kiválasztanának egy- egy művet, amit a másik csoportnak ajánlanának.

Így előadónk el is jutott a konkrét kérdéshez, ami a tanítást legjobban befolyásolja, vagyis ahhoz, hogy mit olvassunk? Több művet is megnevez, bemutat, néha meghökkentést keltve a közönség soraiban ötleteivel, mint például a Harry Potter és az Egri csillagok közötti párhuzam vonása. Felhívja a figyelmet a fiatalokat leginkább érdeklő témákra, mennyire teret hódít életükben a fantasztikum iránti lelkesedés, a valóságos problémákkal való foglalkozás, és az önmegvalósítás iránti vágy. Ehhez ajánl kortárs magyar és külföldi műveket 5. osztálytól felfele. Természetesen nem a klasszikusokat kritizálja, csupán megoldásokat keres az olvasóvá nevelés problémáira, szeretne utat felvázolni, ötleteket adni ennek eléréséhez. Egyik ilyen út lehetne a párhuzamok keresése, vagyis a hasonló témájú, de más korban íródott regények összehasonlítása. Szívesebben olvasnák el Orwell 1984 c. művét, ha előtte Lois Lovry Az emlékek őre regényét már megismerték, könnyebb kapcsolatot találni a klasszikussal, ha egy, az ő nyelvükön hasonló témában íródott olvasmánnyal össze tudják hasonlítani, és a téma sem lenne teljesen idegen tőlük.

Előadása végén minden résztvevő kapott egy olvasmánylistát, melyen egyaránt megtalálhatóak a klasszikus kötelező olvasmányok, kölcsönösségi alapon ajánlott olvasmányok és korosztályok szerinti csoportosításban ajánlott irodalom. Emellett komplett óravázlatok, és feladatsorok online elérhetőségét is megadta az egyes művekhez, ezzel is segítve azokat a pedagógusokat, akik szívesen tudnának meg többet, szeretnének nagyobb rálátással bírni a legújabb olvasásnépszerűsítő ötletekkel, feltevésekkel, elméletekkel.

Tóthné Gyapay Vera

